

Lärarhandledning

till utställningen

Pandemin vs Demokratin

Version 1

Inledning

Utställningen är tillsammans med föreläsningar, reportage och artiklar på Blankspot.se ett [studiematerial](#) om demokratins påverkan av pandemin. Vi hoppas med allt detta ge er chans att kunna arbeta på nya sätt med demokrati och demokratins framtid. Vi tror att många svar gällande demokratins utveckling kan finnas i hur pandemin hanterats i olika delar av världen.

Studiematerialet som finns till ert förfogande består av en affischutställning, föreläsningar, fördjupande reportage, magasin och reportagebok.

I affischutställningen finns det bland annat berättelser från aktivister som visar hur människor kämpar för demokratiutveckling även under ett hot från en pandemi. Dessutom adresseras några övergripande ämnen om övervakning och begränsningar av människors rörelse- och mötesfrihet. Båda dessa delar utgör utmärkta underlag för att diskutera demokratins framtid med

Målgruppen är främst gymnasieelever och vuxenstuderande men delar av materialet fungerar även för de senare delarna av högstadiet.

I den här lärarhandledningen finns tips på frågor, övningar och fördjupningsmaterial till affischutställningen. Detta är version 1 av lärarhandledningen och vi vill gärna veta hur just ni valt att arbeta med materialet. Hör gärna av er till oss!

Syfte och mål

Syftet med studiematerialet är att sprida kunskap om pandemins påverkan på demokratin för att på så sätt bli medveten om demokratins beståndsdelar och hur pandemin kan komma att påverka demokratins utveckling. Vi vill också visa på enskilda människors roll för demokratiutveckling genom att lyfta fram olika människors kamp för sina frågor och därmed också öka förståelsen för hur olika kampen kan se ut.

Vi vill också med pandemin som exempel visa på mediers roll för att skapa förståelse för olika skeenden och visa på fördelar och nackdelar med det nya medielandskapet i en tid av kris och stort informationsbehov.

Kunskaperna ska leda till insikter och reflektioner om demokratins byggstenar och att man ska kunna se sin egen roll i demokratins byggande. Pandemin har visat på såväl demokratins bräcklighet som styrka och det finns ett utrymme för utvecklingspotential för demokratin utifrån att så många människor oavsett statskicks påverkats och bär med sig erfarenheter från pandemin. Demokrati är en ständigt pågående process där människors lika värde kontinuerligt måste försvaras.

Kursplanering för lärare i samhällskunskap och historia

Studiematerialet kan användas för att stötta undervisningen i historia och samhällskunskap och vi har inspirerats av kursplanemålen och är en utgångspunkt i hur materialet sammanställts och presenteras.

Studiematerialet i sin helhet ger eleverna en möjlighet att bredda, fördjupa och utveckla kunskap om människors olika livsvillkor med utgångspunkt från pandemin och dess effekter på hur de som individer påverkats och hur det demokratiarbete som de bedriver påverkats.

Hur människor har påverkats av att det demokratiska utrymme minskats är en fråga som skär igenom utställningen. Den frågan kan appliceras på alla delar.

Det tvärvetenskapliga studiematerialet ger underlag för att särskilt fördjupa sig i demokratins komplexitet som synliggörs genom de olika val som gjorts över världen gällande pandemin.

Även individens villkor och samhällets förändringar över tid blir tydliga i en reflektion över pågående konflikter och politiska förändringar i de olika länder i världen som förekommer i studiematerialet.

Många av de konflikter som vi i vårt material ger exempel på genom mötet med olika demokratiaktivister beskriver nutida konflikter och demokratiörelser som ofta har pågått i många år. Eller som är resultatet av en stegvis politisk förändring. Frågor om makt, demokrati, jämställdhet, mänskliga rättigheter och barnkonventionen är några av de tydliga ingångar som kan kopplas till ämnet samhällskunskap och som det finns underlag för i materialet.

Kopplingen till den svenska demokratin och den egna tillämpningen dagligdags väcks också i mötet med demokratiaktivister från hela världen.

Pandemin i sig har också inneburit en påminnelse om tidigare skeenden i historien såväl som andra sjukdomar och andra skeenden där rörlighet och yttrandefrihet har begränsats vilket berör ämnet historia.

Pandemin ger också ett tydligt exempel på vikten av ett vetenskapligt förhållningssätt till angelägna samhällsfrågor. Förmågan att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera deras relevans och trovärdighet är något som alla länder brottats med i kampen mot Covid-19.

Genom en blick bakåt i historien kan händelser och handlingar idag förstås bättre och avgöra val man gör som individ och samhällen framöver. I mötet med långvariga konflikter över hela världen finns möjlighet att öka kunskaper om vilka byggstenar demokratin består av och vilka de mänskliga rättigheterna är.

I materialet ger de olika demokratiaktivisterna vittnesmål själva på hur de ser på några av sina mänskliga rättigheter som de kämpat för.

I analysdelarna av hur pandemin påverkat människor och samhällen i stort finns det också tydliga referenser till de mänskliga rättigheterna som lämpar sig för vidare gemensamma reflektioner om hur dessa kan säkras.

Mål med studiematerialet är att eleverna ska kunna få:

- Ökad kunskap om hur en demokrati kan kväsa genom intervjuer med demokratiaktivister och genom analyserna av hur pandemin påverkat demokratin.
- Ökad kunskap om vad som krävs för bestående demokratiutveckling.
- Ökad kunskap om demokratins föränderlighet och bräcklighet.
- Ökad kunskap om hur kampen för en demokrati är ett dagligt hårt arbete.
- Ökad kunskap om mediers roll för en bestående demokratiutveckling.
- Ökad diskussion och förståelse för situationen för fria medier både i Sverige och i andra regioner i världen samt vikten av tillgång till information.
- Ökad kunskap om civilsamhällets roll för utveckling och vad enskilda människors engagemang betyder för samhällsutveckling.
- Ökad insikt om sin egen roll för demokratins utveckling.
- Ökad kunskap och reflektion om demokratins utmaningar och hur kampen för den ser ut i olika regioner i världen.
- Ökad kunskap om vad som behövs för att starta och fullfölja en demokratisk process i ett land genom artikelserien om utvecklingen i Etiopien och intervjuer med aktivister.

Till studiematerialet kan man arbeta med frågor som knyter an till dessa bärande delar ur kursplanen för samhällskunskap och historia:

Samhällskunskap:

Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna, såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.

Kunskaper om historiska förutsättningar betydelse för dagens samhälle samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.

Förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.

Förmåga att uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Historia:

Kunskaper om tidsperioder, förändringsprocesser, händelser och personer utifrån olika tolkningar och perspektiv.

Förmåga att använda en historisk referensram för att förstå nutiden och för att ge perspektiv på framtiden.

Förmåga att söka, granska, tolka och värdera källor utifrån källkritiska metoder och presentera resultatet med varierande uttrycksformer.

Förmåga att undersöka, förklara och värdera användningen av historia i olika sammanhang och under olika tidsperioder.

AFFISCHMATERIALET

Andnöd för demokratin

Affischen ”**Andnöd för demokratin**” beskriver det allmänna kaos som viruset skapade och hur det gav underlag till en möjlig begränsning av den demokratiska spelplanen. Alla rekommenderas att läsa detta.

- Be eleverna att i smågrupper reflektera över vad distansreglerna inneburit i Sverige och hur de tror att det varit att befinna sig i ”lockdown” i andra länder. Eller om de själva provat på längre perioder av karantän, hur var det i så fall och vad lärde de sig av den upplevelsen?
Ett annat sätt att närma sig frågan om vad det inneburit att vara isolerad skulle kunna göras genom att låta eleverna intervjua några 70+ om hur det varit att vara så isolerade och att plötsligt bli en ”riskgrupp”. Många som är 70+ har ju ett mycket aktivt liv och känner sig inte så gamla som de plötsligt kände sig när de utsågs till en svag och utsatt grupp..
- Be eleverna reflektera över saker som känns naturligt nu som man inte tänkt på förut och vad tror de att vi kommer att fortsätta med av detta? (videomöten, munskydd, tvätta händerna oftare, sluta kramas med allt och alla etc)
- Be eleverna fundera över för- och nackdelar med en demokrati i relation till mer auktoritära beslut när en smitta finns runt hörnet. I det ena fallet tar det längre tid att fatta beslut men är samtidigt förankrade i en demokratisk process, i det andra fallet kan en enskild ledare beordra åtgärder utan några regeringsbeslut. Låt eleverna undersöka och jämföra ett antal länders olika strategier och hur stränga nedstängningarna var och vilka straff man riskerade mot olika överträdelser. Vilka var skillnader och likheter i sätten att nå ut till medborgare. Presentera för klassen.

Rösträtt på paus

Affischen ”**Rösträtt på paus**” beskriver hur rösträtten påverkats under pandemin. Totalt var det 79 länder vars val ställdes in, flyttades fram eller genomfördes under starka restriktioner.

Diskutera vad som händer när man inte kan utöva sin rösträtt. Tänk efter och diskutera vad rösträtten innebär och hur kan det påverka ett land och dess människor att inte få rösta? Hur ser valdeltagandet ut i Sverige och när fick vi rösträtt? Ge exempel på länder där det inte hålls fria demokratiska val idag.

Låt eleverna jämföra ett antal länder och hur de lyckades genomföra valen. Och hur skiljde sig valresultaten åt jämfört med andra år, ledde pandemin till högre eller lägre valdeltagande? Vad är orsaken bakom skillnaderna? Hur kunde de genomföra coronasäkrade val? Ge exempel på länder som utvecklade sitt valsysteem för att kunna genomföra val under pandemin. På affischen finns sex länder som exempel som man kan börja med. Storbritannien, Frankrike, Polen, Kroatien, Serbien och USA.

Tips!

Läs mer på [Blankspot.se](https://blankspot.se) genom att i sökrutan skriva ”val”. Då dyker en rad artiklar upp från andra länder som också kan fungera som inspiration.

[SCB:s valstatistik](#), sök på val och partier för att jämföra med valdeltagande i andra länder som studeras.

Sanningen är virusets första offer

Affischen ”**Sanningen är virusets första offer**” beskriver hur desinformation och osanningar riskerat människors liv under pandemin.

Diskutera: Hur kan man bekämpa falsk information och varför var det särskilt farligt med falsk information under pandemin? Varför är oberoende medier viktiga? Vad händer om man inte får tillgång till internet? Och varför var det viktigt för WHO att samarbeta med Facebook, Twitter och Instagram?

Hur har myndigheter i Sverige fått ut information till invånarna? Har eleverna sett på Folkhälsomyndighetens presskonferenser, be dem reflektera över att de skedde och låt dem undersöka hur många som tittade på dem. Diskutera sedan vad de kan ha haft för betydelse för hur människor fick reda på saker. På vilka andra sätt tror eleverna att Regeringen via Folkhälsomyndigheten fått ut information? Har de sett reklam och annonser eller uppmärksammat att influencers pratat om vikten av social distans? Tips: Läs artikeln ”Regeringens nya mediestrategi för att få unga att minska smittspridningen”. Varför ville statsministern intervjuas av Veckorevyn och Therese Lindgren?

Tänk efter: Vilken kanal har varit viktigast för dig för att hålla dig uppdaterad? Välj 2-3 kanaler och förklara varför du har valt just att följa dem eller tro mest på dem.

Forska vidare: Eleverna kan välja ut några länder i världen och undersök vilka strategier för information de hade. Och vad hände till exempel med medborgare och journalister i Kina eller Ungern om de berättade saker som inte stämde överens med den bild som regeringarna i dessa länder ville ge. Eleverna kan också undersöka och berätta om hur motståndet mot vaccination ser ut. Varför sprids konspirationsteorier om vaccinet så lätt och hur kan det balanseras mot behovet av att kunna få vara tveksam och ställa frågor.

Tips! Läs artiklarna om desinformation på Blankspot.se, hittas genom att söka på ”desinformation” samt affischen om demokratiaktivisten Zhan Zhang som dömts till fyra års fängelse för sin rapportering om corona.

TV-tips: Tre delar i Dokument Inifrån angående desinformation om vaccin i ”[Vaccinkrigarna](#)”.

Storebror ser om du är smittad

Affischen ”**Storebror ser om du är smittad**” beskriver hur den digitala övervakningen å ena sidan varit ovärderlig men å andra sidan har vi kanske öppnat dörrar som inte går att stänga igen?

Diskutera: För och nackdelar med smittspårningsappar. Hur mycket data kan vi lämna ifrån oss och hur kan information om var man befunnit sig och vilka man träffat skada någon? Oroar sig eleverna för övervakning, när är det bra och när är det obehagligt? a

Undersök: Låt eleverna i smågrupper undersöka hur de olika länderna på affischen hanterat möjligheterna till övervakning. Kina, Polen och Indien har alla använt sig av smittspårningsappar och Israel inrättat nya övervakningssystem på sjukhus. För- och nackdelar med detta? Och varför har inte Sverige infört en smittspårningsapp.

Tips! Läs texten ”[Det sprids en auktoritär smitta](#)” hos Blankspot.se för att få inblick i en mängd olika övervakningsinitiativ som eleverna sedan kan välja att undersöka vidare.

Tomma klassrum ökar klyftor

Affischen ”**Tomma klassrum ökar klyftor**” beskriver hur skolstängningar slog mot världens barn. De som redan hade det svårast fick det allra svårast.

Diskutera: Hur har skolläret varit för eleverna? Vad har varit bäst och vad har varit sämst? Vad tänkte de när de läste affischerna om skolstängningar i andra delar av världen? Vad skiljer deras verklighet åt från de elever som beskrivs på affischen.

Undersök: Be eleverna välja ut ett par länder och jämföra hur skolnedstängningarna har sett ut. Be dem redovisa detta och redovisa vilka nackdelar som uppenbarade sig med skolstängningar i delar av världen där skolplikten inte är lika självklar.

Inställt på grund av pandemi

Affischen ”**Inställt på grund av pandemin**” beskriver hur kulturen snabbt fick stryka på foten för att hindra smittspridning.

Diskutera: Vad har eleverna saknat mest vad gäller föreställningar, museum, konserter eller annat? Vad tror de konsten betyder för att bearbeta sådant som till exempel en pandemi? Och vad har de längtat allra mest efter?

Undersök: Vad har det betytt för konstnärer och artister att inte kunna arbeta? Be eleverna intervjua tre personer som verkar inom kultursektorn för att ta reda på hur de klarat pandemin. Har de fått bidrag, kunnat skapa eller har de alla tagit helt andra jobb? Kommer de i så fall gå tillbaka till kulturen och skapandet eller hur ser framtiden ut för dem?

Undersök: Många kulturinstitutioner bestämde sig för att bli mer tillgängliga online. Vad säger eleverna om den här typen av satsningar. Be dem undersöka och ge exempel på tre institutioner eller artister som började ge onlinekonserter eller liknande. Vad är för- och nackdelar med det?

Övergripande uppgift

Undersök: Vilka mänskliga rättigheter har satts på undantag i kampen mot smittan?

Be eleverna sätta samman en lista över de olika rättigheterna som påverkats och ge några konkreta exempel på hur det gått till från olika delar av världen. Diskutera tillsammans hur det kan påverka människor.

Många länder har under pandemin för tillfälligare eller längre tid överfört mer makt till presidenter, regeringschefer eller andra ledare och minskat invånarnas friheter och rättigheter. Diskutera vad som är för- och nackdelar för demokratin med sådana här förändringar.

Lästips: Botanisera bland artiklarna hos [Blankspot.se](https://www.blankspot.se) på temat Demokrati, du finner samtliga [här](#).

Demokratiaktivisterna:

Sudan, Belarus, Ungern, Myanmar, Österrrike, Colombia, Liberia, Polen, USA och hatet mot asiater under pandemin

Undersök: Låt eleverna välja en eller två av dessa affischer och läsa in sig på händelserna och personerna som intervjuas. Be dem sedan ta reda på mer om konflikten och redovisa för varandra om vad personen eller rörelserna engagerat sig för och hur deras kamp fortsätter. Vad är deras kärnfråga, hur kan de åstadkomma en förändring och hur långt har de kommit?

Och har pandemin påverkat det som de kämpar för och hur i så fall?

SVERIGE

Läs affischen ”Engagemanget finner andra vägar”.

Vad fanns det för för- och nackdelar när allt arbete blev tvunget att genomföras online.

KINA OCH UIGURERNA

Läs affischen ”Uigurernas ojämna kamp”

Undersök: Var finns folkgruppen uigurerna och varför har Kina satt uigurer i läger sedan 2017 för att ”återutbildas” och hur ser FN på hur Kina hanterat dem? Låt eleverna i grupp undersöka ämnet och även beskriva hur övervakning och ny teknik använts för att kartlägga uigurerna. Redovisa i klassen.

KINA OCH MEDBORGARJOURNALISTIK

Läs ”Hon kritiserade de kinesiska myndigheterna för att mörklägga pandemin och dömdes därför till fyra års fängelse.”

Undersök: Advokaten Zhang Zhan och hennes kamp för att via sin Youtubekanal få ut information om hur människor upplevde pandemin och virusets utbrott i Wuhan, Kina kan användas för att diskutera ämnet desinformation som vi tidigare nämnde.

Men hennes berättelse sätter också fingret på hur enskilda medborgarjournalister kan upplevas som ett hot. Låt eleverna undersöka frågan närmare och diskutera vilken roll som sociala medier haft för Zhang Zhan tidigare och nu. Angående medborgarjournalistik se även affischen om Darnella Frazier och George Floyd.

Video tips! [”Chinese citizen journalist Zhang Zhan sentenced to four years in jail for Wuhan coronavirus reports”](#)

BLACK LIVES MATTER

I materialet finns det två affischer som rör Black Lives Matter-rörelsen.

Den första hör samman med mordet av George Floyd som kvävdes till döds av övervåld från en polis. 17-åriga Darnella Frazier råkade vara vid den butik där han dog och filmade händelsen med sin mobil. Hennes video var en av de från platsen som blev en tändgnista för en förnyad kamp för svarta människors rättigheter. Hennes bidrag är hennes egen reflektion ett år senare.

Den andra affischen som berör Black Lives Matter kommer från Österrike där en uppföljande demonstration för BLM, trots pandemin och restriktioner, blev den största på över 30 år.

Diskutera: Låt eleverna diskutera vad sociala medier har betytt för kampen för svarta människors lika rättigheter efter George Floyds död i Minneapolis i maj 2020. Varför fick just George Floyds död internationell uppmärksamhet? Har de själva deltagit i några demonstrationer eller kampanj online efter George Floyds död?

Undersök: Vad är Black Lives matter-rörelsen och hur formulerar de sin kamp? Hur tror eleverna att problemen gällande rasismen mot svarta i USA jämfört med Sverige kan skilja sig åt.

Hur anser eleverna att man kan komma åt frågan om rasism mot olika människor och det som beskrivs som strukturell rasism. Gör en lista med åtgärder över vad man kan göra själv, vad skolan kan göra mer och vad som borde göras i samhället.

Diskutera: Dela upp klassen i smågrupper och be dem diskutera hur de funderat över vad som hänt efter George Floyds död. Varför tror de att det fick ett sådant stor genomslag? Har de själva deltagit i några manifestationer, digitalt eller analogt? Hur och om tror de att George Floyds död kan bidra till att förändra frågor om strukturell rasism?

Lästips: relaterat till detta är hur de unga svarta ledde till President Bidens valvinst, läs artikeln [”Att USA:s unga låg bakom Joe Bidens seger är ingen slump – strategin kan spåras tillbaka till 2014”](#) hos Blankspot.se.

Finns även en artikel hos Blankspot om effekter som George Floyds öde fått för andra kamper för svarta människors rättigheter. Läs artikeln [Reflektion ger utrymme för revolution](#).

Finns även en artikel om [Colombias George Floyd](#).

ETIOPIEN

Etiopien har en särskild plats i utställningen. Dels finns affischen som beskriver hur en ny generation aktivister tvingade Etiopiens diktatur till reträtt dels finns det ett antal röster om demokratiprocessen genom ett antal videos som hittas genom QR-koden på affischen. Dels kommer det i höst en reportagebok med samtliga artiklar om den demokratiprocess som böljat fram och tillbaka i Etiopien de senaste åren.

Läs affischen ”Modet fick murarna att rasa”

Undersök följande:

Fråga 1: Vilken roll kan sociala medier spela i ett land där fria medier är förbjudna?

Fråga 2: Nyckelfaktorn för att få till en förändring tror Atnaf är mod hos aktivisterna: ”Man måste våga, man kan bli dödad och arresterad men om man tror på det man gör måste man fortsätta trots detta. Det är så otänkbara saker blir tänkbara. En dag kommer alla diktaturer att falla.” Vad tror du, kan man öva sig i att bli modig? En del menar att personer som sett andra agera och säga ifrån också vågar säga ifrån. Tror du att mod smittar? Diskutera i mindre grupper.

Fördjupning: Lyssna på Atnaf Brhane längre tankar om maktskiftet i Etiopien i en [inspelad intervju](#).